

SAVSAD
Savunma ve Savaş Araştırmaları
Dergisi
The Journal of Defence and War
Studies

Ali Bilgin VARLIK

İstanbul Arel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler
Fakültesi, Uluslararası İlişkiler (İngilizce) Bölümü,
İstanbul, Türkiye.

İstanbul Arel University, Faculty of Economics and
Administrative Sciences, International Relations
(English), Istanbul, Türkiye.

Geliş Tarihi/Received 04.04.2025
Kabul Tarihi/Accepted 26.09.2025
Yayın Tarihi/Publication 31.12.2025
Date
Sorumlu Yazar/Corresponding author:
Ali Bilgin VARLIK
E-mail: bilginvarlik@gmail.com

Atıf/Citation: Varlık, A. B., (2025). Harp prensiplerini yeniden düşünmek, *SAVSAD Savunma ve Savaş Araştırmaları Dergisi*, 35(2), 103-139.

Content of this journal is licensed under a Creative
Commons Attribution-NonCommercial-
NoDerivatives 4.0 International License.

Araştırma Makalesi
Research Article

DOI: 10.54078/savsad.1669991

Harp Prensiplerini Yeniden Düşünmek

Rethinking the Principles of War

Öz

Askerî literatürde genel olarak “harp prensipleri” olarak yer alan ilkeler esas itibarıyla askerî harekâtın sevk ve idaresine dairdir. NATO doktrininde daha önce “harp prensipleri olarak yer alan ilkeler “Müşterek ve Çok Uluslu Harekât Prensipleri” adıyla tanımlanmıştır. Ancak, halen uygulanan NATO doktrininde “Harp Prensipleri” başlığı altında ayrı bir tanımlamaya gidilmemiştir. Bu kapsamda, savaşı askerî harekâttan ayıran özellikler üzerinde yapılan akademik araştırmalar önem taşımaktadır. Bu makalenin amacı harp prensiplerinin neler olabileceği hususunda öneriler sunmaktır. Bu maksatla öncelikle genel kabul gören harekât prensipleri, tarihsel süreç ve devletler düzeyi itibarıyla incelenmiştir. Müteakiben harp ve askerî harekât ayrımı üzerinden günümüzün güvenlik ortamı çerçevesinde hangi ilkelerin harp prensipleri olarak kabul edilebileceği açıklanmıştır. Makalenin harp ve harekât prensipleri ayrımını getirerek bu hususta başlattığı akademik tartışma ile literatüre katkı sağlaması amaçlanmıştır. Makalede nitel ve karşılaştırmalı araştırma yöntemi kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Harp prensipleri, Harekât prensipleri, Harp, savaş, muharebe.

JEL Kodları: F50, F51, F52.

ABSTRACT

The principles generally referred to as “principles of war” in the military literature are primarily concerned with the conduct and management of military operations. In NATO doctrine, what were previously known as “Principles of War” are now termed the “Joint and Multinational Operational Principles.” However, in the NATO doctrine currently in effect, no separate definition has been provided under the heading of “Principles of War.” In this context, academic research on the characteristics that distinguish war from military operations is important. The purpose of this article is to propose what may constitute the principles of war. To achieve this, first, the generally accepted operational principles were examined in the context of the historical process and state-level considerations. Then, which principles could be accepted as principles of war within the framework of today’s security environment were explained through the distinction between war and military operations. The article aims to contribute to the literature by introducing the distinction between the principles of war and the principles of operations, thereby initiating an academic debate on this issue. The article employs a qualitative and comparative research method.

Keywords: Principles of war, Operational principles, War, Warfare.

JEL Codes: F50, F51, F52

Giriş

Literatürde yakın zamana kadar her ne kadar *harp prensipleri* olarak geçse de bu kavram daha *harekât prensipleri* kullanımıyla daha iyi ifade edilmiştir. Nitekim bu tanımlamaya 2017 basımlı Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü [NATO] doktrininde (Basım E, Sürüm I) “Müttefik Müşterek ve Çokuluslu Harekâtların Özellikleri, İlkeleri ve Değerlendirmeleri” [*Characteristics, principles and considerations of Allied joint and multinational operations*] başlığı altında yer verilmiştir (AJP 01, 2017, ss. 1-12). Bu dokümanda “Harp Prensipeleri” başlığı altında herhangi bir konuya yer verilmemiştir. Diğer taraftan adı geçen belgenin Birleşik Krallık Silahlı Kuvvetlerine adapte edilen versiyonunda (2022, Basım F, Sürüm I) NATO doktrininde harekât prensipleri olarak yer alan ilkelerin harp prensipleri olarak isimlendirilmesinin tercih edildiği ifade edilmiştir (AJP 01, 2022, s. 118; JDP 01, 2022, s. 19). Benzer şekilde ABD Silahlı Kuvvetlerinin 1995 basımlı Müşterek Harekât Doktrini belgesinde (JP 3-0) yer alan “*Harp Prensipeleri, stratejik, operasyonel ve taktik düzeylerde savaşmayı [muharebe etmeyi] yönlendirir*” ifadesi (Litton, t.y., s. 1) bu kavram kargaşasına bir diğer örnek oluşturur. Ancak, son yıllarda yayınlanan ABD kaynaklı dokümanlarda harp prensipleri yerine harekât prensipleri teriminin tercih edildiği görülmektedir.

Oysaki savaş¹ ve harekât arasında belirgin bir ayrım bulunmakta olup bu durum İngilizcede *war* ve *warfare* kelimeleriyle tanımlanmıştır. Bununla beraber birbirinden farklı olan bu kavramların özensiz ve bilgisiz kullanıcılar tarafından – ya da yukarıda belirtildiği üzere muhafazakâr bir yaklaşımla – birbiri yerine kullanıldığı görülmektedir (Gray, 2007, s. 6; Varlık, 2013, s. 126). Bu durum aynı zamanda savaş ve harekât terimlerinin “birbirinden ayrı, ancak birbirinden ayırlamaz” özelliğinden de ileri gelmektedir. ABD dokümanlarında da bu kavramsal kargaşaya rastlanmaktadır. Bu kargaşayı ortadan kaldırmak maksadıyla, bu makalede atıf yapılan dokümanlarda “harp prensipleri” olarak geçen terimler “harekât prensipleri” olarak ifade edilmiştir.

Yöntem

Burada ilk akla gelen harp ya da harekât prensipleri gibi zaferi sağlayan ilkelerin geçerliliklerini koruyup korumadıklarıdır. Nitekim, Soğuk Savaş Dönemi’nde askerî düşünür John Keegan, her savaşın kendine özgü karakteristiği olması ve silah teknolojilerindeki dramatik değişim nedeniyle önceki yüzyıllardan kalma prensiplerin geleceğin savaş ve muharebeleri için kıstas oluşturmayacağını ileri sürmüştür (Keegan, 1961). İngiliz askerî tarihçi Michael Howard harp prensiplerini “zayıf zihinlerin koltuk değneği” olarak tanımlamış, ABD’li stratejist Bernar Brodie (1910-1978) ise Nükleer Çağın farklı koşullarını dikkate alarak harp/harekât prensiplerine mesafeli yaklaşmıştır (Mallick, 2009, s. 20). Mao Ze Dong da niteliği nedeniyle başka savaşlardan çıkartılan ilkelerin her savaşa uygulanamayacağı görüşünden hareketle her savaşta uygulanabilir yasa niteliğinde prensipler ileri sürmemekle beraber bağımsızlık savaşını “On Askerî İlke” üzerine kurmuştur (Wanjuan, 2022).

Bu makalede benimsenen yaklaşıma göre, harp ve harekât prensipleri –evrensel ilkeler olarak kabul edilmedikleri sürece – askerî bilimlerin kuramsal yapısına katkıları nedeniyle kıymetlidir. Ayrıca aşağıda izah edildiği üzere, bu ilkelerin meta-teori oluşturma iddiası bulunmadığı gibi böyle bir beklenti de yoktur. Kuramsal yaklaşımlar gerçekliğin bir kısmını açıklayabilseler dahi değerlidir. Kuramdan yoksun yaklaşımların herhangi bir şeyi izah edebilme yeterliliği yoktur. Askerî bilimlerde prensip/ilke kavramının akademik alandaki özdeşi yaklaşık olarak “önerme/hipotez”e karşılık gelmektedir (bkz. Harré, 1970; Dilworth, 1994; Glenn, 1998; Cohen, 2003; McDonald, 2009; Pokrant, 2021).

Geçmişten elde edilen derslerin geleceğe ışık tutamayacağı yönündeki görüşe iki

¹ Makalede, “harp prensipleri” olarak yer alan terim literatürde geçtiği şekliyle kullanılmış olup tek başına kullanıldığı hallerde “harp” yerine “savaş” terimi kullanılmıştır.

nedenden ötürü katılmak olanaklı değildir. Birincisi, savaş ve harekâtın laboratuvar koşullarında tekrar edilmesinin mümkün olmaması nedeniyle harp tarihinden çıkartılan derslerin askerî kuramcılarının geleceğe yönelik tahayyüllerini oluşturmada biricik bir niteliği haiz olmasıdır. İkincisi, teknolojiye, silah sistemlerinde ve askerî doktrinlerde meydana gelen değişikliklere rağmen savaş ve harekâtın değişmeyen doğasını muhafaza ediyor olmasıdır.

Burada akla gelen ikinci soru, spesifik olarak harp prensiplerinin tanımlanmasına gerek olup olmadığıdır. Bu gerekliliğin temel nedeni, ontolojik ve epistemolojik farklılıktır. Ontolojik olarak her iki kavramın doğası, türleri ve ilişkileri; epistemolojik olarak ise her iki kavramın içerdiği bilginin doğası, kaynağı ve sınırları birbirinden farklıdır. Sonuç olarak, tarihsel süreç içerisinde savaş ve harekât kavramlarının birbirlerinden giderek ayrışmaları, savaşa dair ilkelerin neler olabileceği yönündeki akademik tartışmaları gündeme getirmektedir.

Burada cevaplandırılması gereken bir diğer soru; harp ve harekât prensiplerinin birbirleriyle olan etkileşiminin neler olabileceğidir. Diğer bir ifadeyle, harekâtın savaşın önemli bir bileşeni olması nedeniyle hangi harekât prensiplerinin harp prensipleri olarak da kabul edilebileceğinin düşünülmesidir.

Günümüzün güvenlik ortamında harp prensiplerinin neler olabileceği yönündeki araştırma için harekât prensiplerini tartışmak başlangıç için iyi bir çıkış noktası oluşturmaktadır. Bu nedenle öncelikle harekât prensiplerinin ne anlama geldiği, tarihsel süreçte ne şekilde geliştiği ve halen muhtelif silahlı kuvvetlerde hangi ilkelerin harekât prensibi olarak kabul edildiği araştırılmıştır. Daha sonra harekât prensiplerinin geliştirilmesine yönelik literatürde yer alan tartışmalara yer verilmiştir. Müteakiben savaş kavramı analiz edilerek bu kapsamda önerilebilecek ilkeler sunulmuştur. Makalede nitel ve karşılaştırmalı mukayese araştırma yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada muhtelif devletlerin bu kapsamda benimsediği ilkelere yer verilmekle birlikte, kapsam ve kaynaklara ulaşmadaki sınırlılıklar nedeniyle, ağırlıklı olarak NATO'nun, ABD'nin ve kısmen de Birleşik Krallığın çalışmaları üzerinde yoğunlaşmıştır. Araştırmanın başlıca iki kısıtı bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, Türkçe kaynakların "tasnif dışı" dokümanlarla sınırlı tutulmak mecburiyetinden kaynaklanmaktadır. İkinci kısıt ise Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB)/Varşova Paktı, Çin Halk Cumhuriyeti'nin konu ile ilgili yaklaşımlarının olabildiği ölçüde özgün belgelere dayandırılmaya çalışılmasına rağmen çoğunlukla Batılı kaynaklara inhisar etmesidir.

Bulgular

Harekât Prensiplerini Tanımlamak

Harekât prensipleri, muharebelerin kazanılmasına yönelik olarak geçmiş muharebelerden alınan dersleri kapsayan kavramsal bir çerçevedir. Bu prensipler (ilkeler), harekâtın başarısı için dikkate alınması ve takip edilmesi gereken taktik ve stratejilerin temelini oluşturur. Harekât prensipleri, muharebelerde kuvvetlerin kullanılmasına ilişkin genel ilkeleri kapsar. Bu nedenle harekât prensipleri zafer kazanmak için mutlaka yerine getirilmesi gereken bir kontrol listesi olarak da görülmemelidir. Çünkü muharebelerin sonuçlarını maddi olduğu kadar etkisi önceden saptanamayan maddi olmayan etkenler belirler. Bunlar arasında sürtünme (*friction*), harekâtın sisi (*fog of operation*), akışkanlık (*fluidity*), insan boyutu (*the human dimension*), şiddet ve tehlike (*violence and danger*), fizikî, zihinsel güçler ve moral (*physical, moral, and mental forces*) ve benzeri etkenleri saymak mümkündür (MCDP1, 1997; Varlık 2025, s. 103).

Literatürde harekât prensiplerinden hangisinin diğerlerine göre daha önemli olduğu yönünde bir ayrıma gidilmemiştir. Diğer bir ifadeyle harekât prensiplerinin birbirlerine göre önem ve önceliği muharebelerin koşullarına ve duruma göre değişir (Desportes, 2017; Baptiste, 2022; Varlık, 2025a, s. 104). Harekât prensiplerini bir şekilde uygulamış olmak zaferi garanti etmez. Bazı durumlarda sadece birkaç ya da bir harekât prensibinin diğerlerine görece başarı ile uygulanmış olması zaferi getirebilir (FM 3-0 2022, ss. 1-7; Varlık 2022, s. 103). Aksi şekilde mağlubiyet, sadece bir harekât prensibinin yerine getirilmemesiyle de gerçekleşebilmektedir. Bu nedenle harekât planlamalarında her bir prensip dikkate alınır. Bunun yerine pratikte bu önceliklendirme komutanın kararına esas teşkil eden hareket tarzında öne çıkar ve muharebenin bir bilimden ziyade “sanat” olduğu gerçeğinin altını çizer.

Bu kural ve ilkeler köklerini, Çanakya'nın [Kautilya] *Arthashastra* (*Chanakya*), Sun Tzu'nun *Savaş Sanatı*, Thukydides'in *Peloponnesos Savaşları Tarihi*, Niccolo Machiavelli'nin *Savaş Sanatı*, Carl Von Clausewitz'in *Savaş Üzerine*, Baron Henri de Jomini'nin *Savaş Sanatı* gibi askerî klasiklerden alır. Bu prensiplerin geçerliliği Büyük İskender, Jül Sezar, Hannibal, Cengiz Han, Napolyon, Büyük Frederick gibi harp tarihinin önde gelen komutanlarının kesin sonuçlu zaferleriyle ilişkilendirilir. Diğer bir ifadeyle harekât prensiplerinin geçerliliği, tarih boyunca yapılan savaşlardan çıkarılan derslerle tekraren doğrulanmıştır (Varlık, 2025, s. 103). Dolayısıyla, bu ilkelerin tarihsel arka planına bakmak gerekmektedir.

Tarihsel Arka Plan

Harp prensiplerinin tarihsel arka planını, tarihsel süreç içerisinde bu ilkelerin oluşumuna dair askerî yaklaşımların seyri oluşturur. Bu kapsamda bugünkü harp/harekât prensiplerinin temellerini oluşturan düşünürlerin yaklaşımlarına özetle değinilecektir.

Savaş ve askerî harekâtın sevk ve idaresinde takip edilmesi gereken esasların neler olabileceği konusu tarihin ilk çağlarından itibaren askerî düşünürlerin, stratejistlerin, komutanların ve kurmaylarının ilgi alanında olagelmıştır. Bu süreçte yakın zamana kadar adı harp ya da harekât prensipleri olarak anılmasa dahi nasıl muharebe edilmesi ve zaferin ne şekilde kazanılacağına dair çeşitli ilkeler öne sürülmüştür. Bu ilkelerin oluşumu savaş ve harekât kavramlarının takip ettiği evrelerden etkilenmiş olmakla beraber muharebe sahasının bağımsız değişkenleri (*independent variable*) nedeniyle temel özelliklerini muhafaza etmiştir.

Bu kapsamda yukarıda zikredilen antik kuramcılarından Çanakya (M.Ö. 375-283) *Arthashastra* adlı eserlerinde; (a) Kuvvet, (b) Muharebe yerinin seçimi, (c) Muharebe zamanının seçimi, (d) İntikal için uygun zaman, (d) Farklı tipteki kuvvetlerin ne zaman seferber edileceği, (e) İç güvenlik ve istikrar, (f) Muhtemel kayıp, maliyet ve kazançlar, (g) Muhtemel tehlikeler olmak üzere sekiz harekât prensibi geliştirmiştir (Mallick, 2009, s. 3; Körpe, 2024). Sun Tzu'nun *Savaş Sanatı* adlı eserinde ise; (a) Aldatma, (b) İstihbarat, (c) İnisiyatif, (d) Manevra, (e) Lojistik, (f) Liderlik, (g) Moral, (h) Baskın, (i) Taarruz, (j) Yığınaklanma ve tertiplenme, (k) Güç, (l) İlerleme (intikal), (m) Arazi ve (n) Ateşle taarruz olmak üzere on dört ilke yer almıştır (Varlık, 2012).

Avrupa Aydınlanması'nın yaşandığı yıllardan itibaren savaşı bir bilim olarak kabul etme ve savaşın icrasına dair akılcı ve evrensel kurallar ortaya koyma çabasının yaygın olduğu görülmektedir (Starkey, 2003, s. 34). Dönemin düşünürlerinden Niccolo Machiavelli'nin (1469-1527) *Savaş Sanatı*'nda doğrudan harp/harekât prensipleri olarak tanımlanmamış olmasına karşın; (a) Yurttaş Asker, (b) Silahlar, (c) Eğitim, (d) Yığınaklanma, (e) Manevra, (f) İntikal, (g) Liderlik olmak üzere yedi ilkeye yer verilmiştir. Yazarın 26 bölümden oluşan *Prens* adlı eserinin 12-14'üncü ve 20'nci bölümleri, askerî gücün oluşturulması ve kullanılmasına ilişkindir. 15-19'uncu, 21-23'üncü ve 25'inci bölümler, yönetim, strateji ve güvenlik konularını kapsamaktadır (Varlık, 2024, s. 126).

17. yüzyılda birbirinin çağdaşı olan Fransız Sébastien Le Prestre de Vauban (1633-1707) ve İtalyan Raimondo Montecuccoli (1609-1680) bu kapsamdaki çalışmalarıyla öne çıkmaktadır. Vauban'ın kale inşa ve muharebelerine, şehir kuşatmalarına ve

sefer planlamalarına; Montecuccoli'nin savaşa dair genel bir kuram geliştirmeye yönelik olarak ortaya koyduğu görüşlerle 18'inci yüzyılın askerî düşünürlerinin savaşı yorumlama biçimini derinden etkilemiştir (Baş, 2024, s. 139).

18. yüzyılda önce Prusya Kralı II. Friedrich (Büyük Frederik) (1712-1786) savaş alanından taşıdığı tecrübelerle 1747'de yazdığı *Prusya Kralı'ndan Generallerine Geçmişten Askerî Talimatlar* [*Military Instruction from the late King of Prussia to his Generals*] adlı kitabında harp prensiplerini; (a) Lojistik, (b) Manevra, (c) Emniyet, (d) Kültürel farkındalık, (e) Moral, (f) İnisiyatif ve (g) Liderlik başlıkları altında ifade etmiştir. 18. yüzyılda gerçekleşen *Fransa askerî aydınlanması* savaşı kuramsal bir çerçeveye oturtma çabalarının odağı olmuştur; 1700 yılından 1789'a kadar olan dönemde, sadece *savaş sanatı* temasını işleyen yüz elli beş eser yayımlanmıştır (Gat, 1991, s. 25). Dönemin Fransız askerî düşünürleri arasında savaşı kurallar ve prensiplerle açıklamaya çalışan ilk önemli düşünür, ölümünden beş yıl sonra (1748) yayınlanan *Prensipleri ve Kurallarıyla Savaş Sanatı* [*Art de la guerre par Art de la guerre par principes et par regles principes et par regles*] adlı eseriyle Jacques François de Chastenot de Puységur (1656-1743) olmuştur (Gat, 1991, s. 33). Yine bu dönemde Puységur'un harp/harekât prensiplerinin her durumda geçerli; evrensel kurallar, olduğu fikrine karşı çıkan çağdaşı Maurice de Saxe (1696-1750), 1757 yılında yayınlanan *Hayallerim/Savaş Sanatı Üzerine Hayallerim* [*Mes Reveries*] eserinde (Phillips, 2005, s. 189) harp/harekât prensiplerine bakışta bugünkü anlayışın temellerini atmıştır. Saxe, eserinde doğrudan harp/harekât prensipleri vaaz etmemekle beraber; (a) Savaşın yönetimi, (b) Lojistik, (c) Moral, (d) Aldatma, (e) İnisiyatif, (f) Liderlik ve (g) Disiplin ilkelerine vurgu yapmıştır. Saxe'nin eserinin yayınlanmasından üç yıl öce (1754) Lancelot Turpin de Crissé'nin (1716-1793), yayınladığı *Savaş Sanatı Üzerine Deneme* [*Essai sur l'art de la guerre*] adlı eseri (Pichichero, 2017, s. 39), Paul Gideon Joly de Maizeroy'un (1719-1780) 1766'da yayınlanan *Taktik Üzerine Teorik, Pratik ve Tarihî Dersler* [*Cours de tactique théorique, pratique et historique*] ve 1777 yılında yayınlanan *Savaşın Teorisi* [*Theorie de la guerre*] isimli eserleri savaşı harekât prensipleri üzerinden kuramsallaştırma çabalarına diğer örnekleri oluşturur (Gat, 1991, s. 39). Askerî disipline taktik ve strateji ayrımının getiren yönüyle Maizeroy'un çalışmaları harp ve harekât prensipleri ayrımına olan ihtiyacı ortaya koyması bakımından önem taşımaktadır. 18. yüzyılın sonlarına doğru Jacques Antoine Hyppolyte Comte de Guibert (1743-1790), 1772'de yayınladığı *Taktik Üzerine Deneme* [*Essai général de tactique*] yapıtında 19. yüzyılın savaş anlayışını oluşturacak olan; savaşın siyaset ile olan ilişkisi ve topyekûn savaş anlayışının altyapısını oluşturan vatandaş-ordu kavramıyla harp prensiplerinin oluşmasına katkı sağlamıştır (de Guibert, 2005, s. 64; Abel, 2016, s. 13).

1789'da gerçekleşen Fransız İhtilali sadece 19. yüzyılda değil halen de devam eden

ulusçuluk hareketlerini tetiklediği kadar Napolyon Bonapart'ın (1769-1821) askerî dehasıyla günümüzün harp/harekât prensiplerini de şekillendirmiştir. Napolyon herhangi bir askerî eser yazmamış olmasına karşın zaferlerini daha ziyade (a) Disiplin, (b) Liderlik, (c) Momentum, (d) Manevra, (e) Kuvvet çoğunluğu, (f) Ateş gücü, (g) Lojistik, (h) İstihbarat, (i) Moral, (j) Emniyet, (k) Hedef, (l) İnisiyatif ve (m) Komuta birliği prensiplerine dayandırmıştır (Mallick, 2009, s. 4). Askerî kariyerine Napolyon'un Fransası'nda başlayıp, Çar I. Nicholas ve sonrasında II. Alexander'ın Rusyası'nda sonlandıran Antoine Henri De Jomini (1779-1869) 1838'de yazdığı *Savaş Sanatının Ana Hatları* [*Précis de l'Art de la Guerre*] adlı eserinde harp/harekât prensiplerini; (a) Stratejik manevralarla, kuvvetlerin büyük kısmını kesin sonuç yerinde toplamak ve kendi ulaştırma hatlarını tehlikeye atmadan düşman ulaştırma hatlarına mümkün olduğu kadar yaklaşmak, (b) Manevra (Düşmanın zayıf yerine taarruz) ve (c) Uygun zamanda ve yeterli kuvvetleri kesin sonuç elde edecek şekilde kuvvet çoğunluğunu sağlamak şeklinde tanımlamıştır (Alger, 1975; de Jomini, 2002, s. 74). Jomini "Tüm iyi savaş kombinasyonlarının dayandığı temel ilkeler her zaman var olmuştur ve diğer her şey bunlara yönlendirilmelidir. Bu ilkeler değişmezdir; kullanılan silahlardan, zamanlardan ve yerlerden bağımsızdırlar" (Fallwell, 1955, s. 50) ifadesiyle harekât prensiplerinin; duruma, kuvvete, zamana ve mekâna göre değişmeyen ilkeler olduğunu ileri sürmüştür. Carl Von Clausewitz, (1780-1831) askerî stratejinin baş eserlerinden olan *Harp Üzerine* [*Vom Kriege*] yapıtında herhangi bir harp/harekât prensibini doğrudan tanımlamamıştır. Hatta, Bernard Brodie, Clausewitz'in belirli bir hareket tarzını diğerine göre evrensel olarak dikte eden belirli kurallar veya ilkelerden oluşan iyi tanımlanmış bir bütünün olabileceği fikrini özellikle reddettiğini ifade etmiştir (Mallick, 2020, s. 2). Bunu Clausewitz'in çalışmalarının savaşın ontolojisine yönelik olmasından, bu nedenle Jomini gibi zaferin şartlarını sağlayan evrensel yasa arayışından kaçınmasında görmek gerekir. Bununla beraber, Veliht Prens IV. Friedrich Wilhem'in (1840-1858 yılları arasında hüküm sürmüştür) askerî öğretmenliğini yaptığı 1812'de "Harp Prensipleri"² adıyla yazdığı makalede savaşta elde edilmesi gereken üç hedefe değinmiştir (Kainikara, 2011, s. 3). Bunlar: (a) Fetih ve düşmanın silahlı gücünü yok etmek, (b) Düşmanın maddi ve diğer güç unsurlarını ele geçirmek ve (c) Kamuoyunu kazanmaktır. Bunlara ilâve olarak adı geçen makalede bu hedeflere ulaşmak için uyulması gereken bir dizi ilkeyi sıralamış ve açıklamıştır. Bugünkü harp/harekât prensipleriyle büyük ölçüde örtüşen bu ilkeler şunlardır: (a) Savaşı kısa sürede sonlandırmak için tüm gücü en yüksek enerjiyle kullanmak, (b) Rakibin zayıf yerlerini belirlemek suretiyle ağırlık merkezini buralarda oluşturmak, (c) Asla vakit kaybetmemek (Kararlı ve hızlı hareket etmek suretiyle, çok sayıda düşman girişiminin üstesinden gelinecek ve gücün çatışmanın temposunu ve yönünü kontrol etmesi sağlayacaktır), (d) Baskın

² Makalenin "Harp Prensipleri" başlıklı çevirisi, Hans W. Gatzke (1915-87) tarafından Eylül 1942'de The Military Service Publishing Company tarafından yayınlanmıştır (Kainikara, 2011, s. 3).

stratejik seviyede taktik seviyeden daha fazla etki yaratacaktır, (e) Manevrayı kullanmak suretiyle kuvvet çoğunluğu oluşturmak, (f) Fiziki ve moral üstünlük sağlamak, (g) Harekâtın niteliğine uygun birlik kullanmak ve (h) Hareket serbestisi sağlamak (Kainikara, 2011, s. 5).

20. yüzyılın başlarında Fransız Mareşal Ferdinand Foch'un (1851-1929) 1903 basımlı *Savaş Prensipleri* [*Des Principes de la Guerre*] (Foch 1920) adlı kitabında; (a) Kuvvet tasarrufu, (b) Entelektüel disiplin, (c) Hareket serbestisi, (d) Emniyet hizmeti, (e) Gelişmiş koruma, (f) Stratejik baskın, (g) Stratejik güvenlik ve (h) Muharebe ilkelerini savaş prensipleri olarak sunmuştur. I. Dünya Savaşı'ndan sonra Fransız yazar Léon Daudet, daha önce Carl von Clausewitz'in *Savaş Üzerine* yapıtında "mutlak savaş" [*absoluter krieg*] olarak tanımladığı terimi 1918 tarihli makalesinde "topyekûn savaş" [*La guerre totale*] olarak tanımlamıştır (Topyekûn savaşı kavramsallaştıran ise 1936'da bu başlığı taşıyan kitabıyla Erich Ludendorff olmuştur). Bu dönemde, İngiliz askerî kuramcı ve Tuğgeneral J.F.C. Fuller, 1914 yılında "*Subaylar İçin Eğitim* (*Training for Soldiers*)" adlı eserinde altı ilkedden (a. Hedef, b. Taarruz, c. Kitle/konsantrasyon, d. Emniyet, e. Baskın, f. Manevra) oluşan harekât prensiplerini yayınlamıştır (Fuller, 1914, ss. 41-42; Fox, 2021, s. 3). Daha sonra 1920'de RUSI (United Kingdom's Royal United Services Institute) Altın Madalya Makalesi ödülünü alan çalışmasında bunlara iki ilke daha eklemiştir (Kuvvet tasarrufu ve Koordinasyon) (Fuller, 1920, s. 244). Fuller 1923'de yayınladığı "*Savaşın Reformu* [*The Reformation of War*]" adlı eserinde bu sekiz ilkeye yer vermiştir (Fuller, 1923, s. 28). Birleşik Krallık Silahlı Kuvvetleri 1924'te bu sekiz ilkeyi Sahra Talimnamesinin ikinci cildine dahil etmiştir (Alger, 1982, s. 140; Trevor, 1990, ss. 247-48; Fox, 2021, s. 3). Fuller, 2026'da *Harp Sanatının Temelleri* [*The Foundations of the Science of War*] adlı eserinde; (a) Yöneltilme, (b) Konsantrasyon, (c) Dağılma, (d) Kararlılık, (e) Baskın, (f) Dayanıklılık, (g) Hareketlilik, (h) Taarruzî harekât ve (i) Emniyet olmak üzere 9 ilkeyi benimsemiştir (Fuller, 1926, s. 16; Fox, 2021, s. 3).

1921'de ABD ordusu bu dokuz ilkedden sekizini doktrininde benimsemiştir (Alger, 1982, s. 140; Trevor, 1990, ss. 247-48). Bu prensipler 1949 yılına kadar ABD silahlı kuvvetlerinde yürürlüğünü korumuştur (Alger, 1982, s. 164). 1949'da ABD Askerî doktrininde yer alan bu ilkeler sırasıyla: (a) Hedef, (b) Sadelik, (c) Komuta birliği, (d) Taarruz, (e) Manevra, (f) Kuvvet çoğunluğu, (g) Kuvvet tasarrufu, (h) Baskın ve (i) Emniyet prensiplerinden oluşuyordu (Mallick, 2009, s. 7). 1960'lardan itibaren ABD ordusunun FM (*Field Manuel*) serisi sahra talimnamelerinde yer alan bu ilkeler 1962 ve 1968 tarihli FM 100-5 (1962, s. 46; 1968:5-1) talimnamelerinde "Savaşın icrasını yöneten temel gerçekler" [*Fundamental truths that govern the prosecution of war*] başlığı altında yayınlandı. Bununla birlikte, FM 100-5'in 1976 baskısında, savaşın prensipleri spesifik olarak yer almamış olmasına karşın, yayın içerisine serpiştirilmişti (Fox, 2021, s. 4). 1968'de ABD doktrininde harekât prensipleri

“Uygulama, deneyim ve analiz kontrolleri” [*the tests of analysis, experimentation, and practice*] olarak tanımlandı ve ordunun harekâtın icrasında nasıl hareket edilmesi gerektiği konusunda merkezi bir konuma taşındı (Fox, 2021, s. 4). 1993 basımlı FM 5-100’de (ss. 2-4) harekât prensipleri ordu harekâtının temelleri başlığı altında yer alan iki başlıktan birini oluşturdu (diğeri ordu harekâtının ilkeleri idi). Fox’un (2021, s. 4) işaret ettiği üzere bu tanımlama talimname editörlerinin kavram kargaşasına düştüğü anlamına geliyordu, çünkü “prensip” [*principle*] sözcüğü ile “temel” [*tenet*] sözcüğü aynı anlama gelmektedir. Bu karmaşa savaş ve harekât ayırımının yapılamamış olmasından kaynaklanmaktadır.

Harp (savaş) prensiplerinin tarihsel arka planına dair bir diğer saptama ise bu ilkelerin deniz ve hava harekâtına görece daha karmaşık yapısı ve harbin nihai sonucunu belirleyen doğası nedeniyle geçmişteki kara savaşlarından alınan derslerden istifade ile geliştirilmiş olmasıdır. Bu bağlamda deniz ve hava harekâtına yönelik olarak harp prensipleri kendi kuvvetlerinin kullanımlarına göre uyarlanmıştır.

Sonuç olarak tarihsel süreç incelendiğinde harekât prensiplerinin; muharebelerin askerî stratejinin temel bileşenlerinin (kuvvet-zaman-mekân) değişmeyen doğası nedeniyle bazı farklılıklar göstermekle beraber büyük ölçüde sabit kaldığı, ancak her devlette benimsenen askerî doktrin, silah teknolojileri, güvenlik algı ve koşulları, stratejik kültür (Sondhaus, 2006, ss. 123-130) vb. kendine özgü nedenlerle bazı farklılıklar gösterdiğini söylemek mümkündür.

Bu kapsamda; Doğu askerî kültürünün Milattan önceki yıllara karşılık gelen yaklaşımının; gevşek yapılı (konfedere ya da federe), savaş ağaları ve derebeylerinin hâkimiyetini olanaklı kılacak devlet yapısını mümkün kılan taktiklere yöneldiği, buna ilâve olarak geniş Asya coğrafyasının sağladığı imkânlar nedeniyle kesin sonuçlu muharebe anlayışından bir şekilde sakındığı, bu dönemde kullanılan (ok-yay, mızrak, kılıç vb.) silahların kitlesel kayıp yaratmayan yapısının bu oluşumu desteklediği görülmektedir. Buna mukabil, kaynak bakımından kısıtlı, toprak bakımından sınırlı Avrupa coğrafyasında, 18. yüzyıldan itibaren hız kazanan sanayileşmenin ve uluslaşmanın yarattığı basınç nedeniyle askerî kültürün mekanikleşmiş silah sistemlerinin de etkisiyle kesin sonuçlu topyekûn savaşları yarattığı görülmektedir. Bu hususta ayrıntılı bilgi makalenin “Savaşın Evrimi” başlığı altında sunulmuştur.

Dünya Ordularında Harekât Prensipleri

Buraya kadar olan bölümde görüldüğü üzere, büyük benzeşimleri içerse de üzerinden tam olarak uzlaşıya varılmış, değişmez ve evrensel olduğu ileri

sürülebilecek harekât prensiplerinden söz etmenin mümkün olmadığı anlaşılmaktadır. Çoğu silahlı kuvvetlerin; askerî kültürlerine, deneyimlerine ve geçmişlerine dayalı kendi ilkeler listesi bulunmaktadır (Mallick, 2009, s. 1). Yine harekât prensipleri; silahlı kuvvetlerin kara, deniz ve hava kuvvetlerine ve – bilgi harekâtı, savaş dışı harekât, kalkışmaya karşı koyma harekâtı gibi – uygulanan harekât çeşidine göre farklılıklar göstermektedir. Yukarıda da değinildiği üzere bu ilkelerin bir kısmı savaş ve harekâtın doğasında var olan değişmeyen özellikler nedeniyle büyük ölçüde sabit kalsa da askerî doktrin değişiklikleri, askerî kültürde kaydedilen değişimler, askerî teknolojiye gelişmeler gibi nedenlerden ötürü zamanla değişim gösterebilmektedir. Aşağıda muhtelif silahlı kuvvetlerin benimsedikleri harekât prensiplerine yer verilmiştir (Tablo 1.).

Tablo 1

Muhtelif Silahlı Kuvvetlerin Uyguladığı Harekât Prensipleri

Harekât Prensipleri	AJP-3 NATO Harekât Doktrini (2019) (b)	NATO AJP 01 NATO Doktrini (2017) (a)	NATO AJP 01 NATO Doktrini (2022) (c)	Birleşik Krallık JDP 0-01 Savunma Doktrini (2022) (d)	ABD JP 3-0 Müşterek Harekât (2011) (e)	ABD FM 3-0 Harekât (2022) (h)	ABD JP 1 Müşterek Muharebe (2023) (i)	SSCB/Varşova Paktı Askerî Doktrini (j)	Çin Halk Cumhuriyeti (k)	Hindistan Müşterek Doktrini 2007 (l)	İsrail (m)
Maksadın tayini ve tahakkuku	-	-	+	-	-	-	-	-	+	+	+
Gayretlerin birleştirilmesi	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Komuta birliği	-	-	-	+	+	+	-	-	-	-	-
Hedeflerin belirlenmesi	+	+	-	+(1)	+(1)	+(1)	-	-	-	-	-
Taarruzî ruh	+	+	+(2)	+(3)	+(3)	+(3)	+	+	+(2)	+(2)	+(3)
İnisiyatif	+	+	-			-	+	+	+		+
Konsantrasyon	+(4)	+	+(5)	+(6)	+(6)	+(6)	+	+	+(4)	+(4)	+(5)
Gayret tasarrufu	+	+	+	+(7)		+(7)				+	
Koordinasyon	-	-	-	-	-	-	+	+	+	-	-
İş birliği	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
Entegrasyon	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-
Esneklik	+	+	+	-	-	-	-	-	+	+	

Hareket serbestisi	+	+	-	-	-	-	-	+	-	-
Manevra	-	-	-	+	+	+	+	+	-	-
Hareket (<i>mobility</i>)	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-
Azim/Sabır/Dayanıklılık	-	-	-	+	+	-	-	-	-	-
Tahdit/Sınırlama	-	-	-		+	+	-	-	-	+(8)
Moralin muhafazası	+	+	+	-	-	-	+	+	+	+
Baskın	+	+	+	+	+	+	+	+	+	
Emniyet	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+
Sürdürülebilirlik	-	+	+	+	-	-	-	-	-	+
Sadelik/Basitlik	+	-	-	+	+	+	-	-	+	+
Hazır olma	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
Liderlik	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
Kararlılık	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
İhtiyatların muhafazası	-	-	-	-	-	-	+(10)	- (9)	-	+(10)
Meşruiyet	-	-	-	+	+	+	-	-	-	-
Yönetim/İdare	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
İstihbarat	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
Strateji	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+

Açıklamalar: (1) Hedef; (2) Taarruzî hareket; (3) Taarruz; (4) Kuvvet konsantrasyonu; (5) Gayret Konsantrasyonu; (6) Kitle (*mass*); (7) Kuvvet tasarrufu; (8) Kuvvetlerin optimum kullanım; (9) Derinlik; (10) Derinlik ve ihtiyatlar

* Joint Pub 3-07 Savaş Dışı Harekât talimnamesinden alınarak “İlave harekât prensipleri” başlığı altında sıralanmıştır.

-| Kaynaklar bölümündeki dokümanda yer almamakla beraber, yeni geliştirilen konsept ve doktrinlerde öne çıkan hususlar itibarıyla harekât prensiplerine dahil edilebilecek ilkeler.

Kaynaklar: (a) AJP 01, 2017, ss. 1-13; (b) AJP-3, 2019, ss. 1-11; (c) AJP 01, 2022, s. 118; (d) JDP 0-01, 2022, s. 19; (e) JP 3-0, 2011, s. A-1; (f) JP 3-0, 2018, s. A-1; (g) JP 3-0, 2022, s. A-1; (h) FM3, 2022, s. A-1; (i) JP1, 2023, s. 13; (j) Baxter, 1986, s. 30; (k) Mallick, 2009, s. 30; (l) Mallick, 2009, s. 9.

Tablo 1’de görüldüğü üzere NATO doktrini büyük ölçüde ABD’nin yaklaşımı ile örtüşmektedir. Bu durum ABD’nin tek başına ya da NATO ile birlikte küresel ölçekte harekât icra edebilme kapasitesine sahip olmasından ve NATO üzerindeki hegemonyasından kaynaklanmaktadır. Gerçekten de ABD’nin her iki dünya savaşını da ülke toprakları dışında çarpışarak zaferle sonuçlandırmasının; hali hazırda ise okyanus ve kıta aşırı harekât icra edebilme, konvansiyonel ve kitle imha silahlarında gelişmiş teknolojiye, nükleer ve uzay kapasitesine sahip olmasının harp/harekât prensiplerinin belirlenmesinde belirleyici etkisi olmuştur.

Benzer şekilde SSCB ve Rusya doktrininde yer alan, buna mukabil diğer orduların çoğu tarafından benimsenmemiş olan –koordinasyon, hazır olma, liderlik, kararlılık, ihtiyatların muhafazası gibi– prensiplerin kaynağını bu ülkenin tarihi tecrübesinde,

coğrafya ve insan gücü yapısında ve kendine özgü doktrininde aramak gerekir. Bununla beraber harp prensipleri içerisinde yer alması da gayretlerin birleştirilmesi, hareket (*mobility*), azim/sabır/dayanıklılık, sürdürülebilirlik ve istihbarat ilkelerinin Rus stratejik kültürünün, tarihi tecrübesinin ve son dönemde kabul ettiği “Rusya Federasyonu Askerî Doktrini” belgelerinin (2010 ve 2014) bir parçası olduğu anlaşılmaktadır.

Çin’in Yeni Müşterek Doktrini (Finkelstein, 2021), Çin Devlet Konseyi Bilgilendirme Ofisi tarafından yayınlanan ve *Çin’in Askerî Stratejisi* [China’s Military Strategy] (2015) başlıklı Beyaz Kitap, Çin doktrinini konu alan ABD talimnamesi ATP 7-100.3 (2021), ve Rand Corporation düşünce kuruluşunun konu ile ilgili raporları incelendiğinde 2020’de müşterek harekât doktrinine geçiş yapan Halk Kurtuluş Ordusunun geleneksel savaş anlayışının temellerini bir şekilde muhafaza ettiği bu nedenle Tablo 1’de belirtilen ilkelerin dolaylı olarak da olsa teyit edildiği görülmektedir. Yeni geliştirilen konsept ve doktrinlerde öne çıkan hususlar dikkate alındığında; gayretlerin birleştirilmesi, komuta birliği, hedeflerin belirlenmesi, iş birliği, entegrasyon, azim/sabır/dayanıklılık, sürdürülebilirlik, hazır olma ve derinlik ilkelerinin mevcut listeye eklenebileceği değerlendirilmektedir. Bu ilkelerin benimsenmesinde diğer devletleri etkileyen faktörlerin Çin için de geçerli olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Ancak Çin özelinde farklı olanın, müşterek harekât anlayışını benimsemede mevcut hasımlarının halen bu doktrini uyguluyor olmasının etkili olduğu ve Sun Tzu’nun *Savaş Sanatı*’nda benimsediği yaklaşımın mevcut anlayışta da muhafaza edildiği söylenebilir (ATP 7-100.3, 2021; Finkelstein, 2021; Bruke, 2020; Yasuyuki, 2022).

Geçmişte farklı askerî ekoller oluşturan Alman ve Fransız yaklaşımları günümüzde NATO doktrininde yer alan harp/harekât prensiplerini benimsemiş olup, bu husus adı geçen devletlerin ulaşılabilen dokümanları ve harp akademilerinde eğitim görmüş olan askerî personel kanalıyla teyit edilmiştir.

Harekât prensiplerinin Türk askerî yazımındaki gelişimi ise önce Alman daha sonra da ABD/NATO ekolü ekseninde seyretmiştir. Türk Silahlı Kuvvetlerinde 1947 yılına kadar olan süreçte Alman temel harekât talimnamesinin (*Truppenführung*) tercümesi temel harekât dokümanı olarak kullanılmıştır. Bu dokümanda harpte zafer kazanmanın ilkeleri arasında; sürtünmeye karşı esneklik, sadelik, liderlik, fiziki ve psikolojik dayanıklılık, bilgi, tecrübe ve moral üstünlüğü, cesaret ve inisiyatif, karşılıklı güven, kararlılık, disiplin-itaat, eğitim, nitelik üstünlüğü, üstün muharebe gücü, hareket, hazırlık ve kuvvet, prensiplerine yer verilmiştir (Condell & Zabecki, 2001, ss. 17-19). Truman Doktrini ve Marshall yardımının hayata geçirildiği 1947 yılından itibaren ABD menşeli talimnameler Türk askerî literatürüne hâkim olmuştur. Süreç içerisinde millileştirme çabaları öne çıkmış olsa da dokümanların

doktriner yapısı muhafaza edilmiştir. Bununla beraber, müşterek harekât talimnamelerinde NATO dokümanlarından farklı olarak harp ve harekât prensipleri ayırımına gidilmiştir. Bu kapsamda; belirli bir dönemin NATO doktrininde yer alan bazı harekât prensipleri olduğu şekliyle muhafaza edilirken, uluslararası politik destek, kamuoyu desteği, güvenlik/harp ortamının şekillendirilmesi, inisiyatif, nitelik üstünlüğü, hedef ve millî güç unsurlarının koordineli kullanılması gibi ilkeler harp prensipleri olarak tanımlanmıştır.

Harekât Prensiplerinin Geliştirilmesine Yönelik Çalışmalar ve Literatürde Yer Alan Tartışmalar

Harekât prensiplerinin geliştirilmesine yönelik literatürde muhtelif çalışmalar bulunmaktadır. Bunların bir kısmı teknolojiye özellikle de bilgi teknolojilerinde kaydedilen gelişmelerin harekât prensiplerine olan etkileri üzerine yoğunlaşmaktadır. Bu çalışmaların diğer bir kısmı ise harekât prensiplerinin doktrindeki ya da savaşın süreç içerisinde kaydettiği değişim üzerinden okunmasına dairdir. Esasında bu her iki arayış da birbiriyle yakından ilişkilidir. Bu arayışlar iki eksende ilerlemektedir. Birinci ekseninde yaşanan gelişmeler neticesinde her harekât biçiminin kendine özgü ilkeleri, kendi askerî yayınlarında tanımlanmaktadır. NATO ve ABD doktrinlerinde geliştirilen bu ilkelere örnek olmak üzere, belirli harekât çeşitlerine dair ilkeler aşağıda sunulmuştur (Tablo 2.).

Tablo 2*Muhtelif Harekât Çeşitleri için Geliştirilen Harekât Prensipleri*

Harekât Çeşidi	Prensipler		Kaynaklar
Bilgi Harekât	- Kapsamlı yaklaşım - Söylem/Anlatı birliği - Etki odaklılık	- Entegrasyon - Merkezi planlama - adem-i merkezî uygulama - Değerlendirme	<i>AJP 10.1 Müttefik Bilgi Harekâtı Doktrini</i> (ABD). (2023), s. 26.
Siber Harekât	- Emniyet - Baskın - Kuvvet konsantrasyonu	- Moralin muhafazası - Hareket serbestisi	<i>AJP-3.20 Siber Alan Harekâtı Müttefik Müşterek Doktrini</i> . (2020) (NATO)*, s. 15
Savaş Dış Harekât	- Hedef - Gayret birliği - Emniyet	- Tahdit - Azim - Meşruiyet	<i>JP 3-07. Savaş Dışı Askerî Harekât Müşterek Doktrini</i> (ABD) (1995), Böl. II.
Barışı Destekleme Harekâtı	- Siyasi üstünlük - Hukukun üstünlüğü	- Rıza - Tarafsızlık	<i>AJP 3.24 Müttefik Müşterek Barışı Desteklemeye Askerî Katkı Doktrini</i> (NATO) (2024), s. 24.
Kalkışmalara Karşı Koyma	- Siyasi üstünlük (ve açıkça tanımlanmış bir siyasi hedef) - Bu, halka karşı değil halk için bir mücadeledir - Meşruiyetin önemi - İstihbarat operasyonları yönlendirir - Çaba birliği (koordineli bir Hükûmet yapısının gerekliliği) - İsyanı etkisiz hale getirmek ve isyancıları desteklerinden izole etmek - Uzun süreli bir harekâta hazırlanmak - Hukukun üstünlüğü altında güvenliğin sağlanması - Sorumluluğu mümkün olan en kısa sürede yerel güçlere devretmek - Hızlı bir şekilde öğrenmek ve uyum sağlamak		<i>AJP-3.4.4. NATO'nun Kalkışmalara Karşı Müşterek Müttefik Doktrini</i> (2011), ss. 3-20.
Krizde Müdahale	5. Madde Dışı Prensipleri	Diğer Prensipler	<i>AJP-3.4 (A) 5. Madde Dışı Krize Cevap için Müttefik Müşterek Doktrini</i> (NATO) (Taslak 1) . 2-1.
	- Hedefin tanımlanması - Gayret birliği - Esneklik - Emniyet	- Rıza - Kuvvet kullanımının sınırlandırılması - Azim/Uzun vadeli bakış - Meşruiyet - Güvenilirlik - Karşılıklı saygı - Şeffaflık - Hareket serbestisi	

Açıklama:

* Bu doktrin NATO Müşterek Harekât Doktrini AJP-1'de yer alan prensipleri benimsemekle birlikte aşağıdaki ilkelerde harekâtın doğasından kaynaklanan farklı bir yorumlama getirir.

Daha ziyade ABD'nin doktrinel çalışmalarında gözlemlenen ikinci eksen de ise spesifik olarak kendi talimnamelerinde yer alan harekât prensiplerinin genel harekât prensiplerine de dahil edildiği; daha doğrusu dahil edilmeye çalışıldığı, görülmektedir. Buna örnek olarak – yukarıda Tablo 2'de belirttiği üzere – Savaş Dışı Harekât [*Military Operations Other Than War (MOOTW)*] müşterek yayınından alınan; meşruiyet (*legitimacy*), azim/sabır (*perseverance*), tahdit /sınırlama (*restraint*) ilkelerinin genel harekât prensiplerine dahil edilmesi gösterilebilir.

Askerî doktrinlerde yer alan bu ilkelerin başlangıçtan itibaren askerî akademisyen ve düşünürlerin çalışmalarıyla şekillenmiş olması nedeniyle, bu kapsamdaki eserler önemlidir. Burada, makalenin kısıtlı hacmi nedeniyle bunlardan en dikkat çekici olduğu değerlendirilen iki örneğe yer verilmiştir. Bunlar; Robert Leonhard, 1998; Amos C. Fox'un 2021 tarihli çalışmalarıdır.

Robert Leonhard, 1998'de "*Bilgi Çağı İçin Savaş Prensipleri*" [*The Principles of War for Information Age*] adlı kitabında o dönemde gündemde olan; bu ilkelerin savaştan ziyade harekâta dair daha dar kapsamlı prensipler olduğu, bunların değiştirilemez ve evrensel ilkeler olmadığı, teknolojiye göre değişebileceği yönündeki tartışmaları vurgulamıştır (Leonhard, 1998, s. 8'den aktaran Fox, 2021, s. 4). Leonhard (1998, s. 208) buradan hareketle, harp prensiplerinin insana, ekonomiye dair yasalarla ve savaşın nesnel ve öznel karakteristiğine dair değerlendirmeler üzerine inşa edilebileceğini öne sürmüştür. Bu kapsamda Leonhard (a) Bilgi ve cehalet, (b) Saldırganlık, (c) Etkileşim ve (d) Kontrol olmak üzere dört ilkeyi harp prensibi olarak tanımlamış, bilgi ve cehalet prensibini ayrı tutarak diğer prensiplere alt ilkeler eklemiştir (Leonhard, 1998, s. 251). Bu yaklaşım, savaş ve harekât ayrımını tam olarak yapamamış olmasından ötürü sistemik bir bütünlük oluşturamamış olmasına karşın, bahse konu ilkelerin bilgi çağının ihtiyaçları doğrultusunda geliştirilebileceğini vurgulayan öncü yönüyle önemlidir.

Leonhard'ın çalışmasındaki eksikliklere dikkat çeken Amos C. Fox (2021) "*Savaş İlkeleri Üzerine: Büyük Ölçekli Muharebe Harekâtları İçin Düşünce ve Uygulamanın Yeniden Düzenlenmesi*" [*On the Principles of War: Reorganizing Thought and Practice for Large-Scale Combat Operations*] başlıklı eserinde önerdiği dokuz harp prensibini ((a) Pragmatizm, (b) Belirsizlik, (c) Bilgi, (d) Sürdürülebilirlik, (e) Fazlalık [harekâtın uzun süreceği kabulüne atfen], (f) Üstün gelmek, (g) Hareketlilik, (h) Dönüşüm ve (i) Zamanlılık) uzun süreli harekâtın özelliklerini içeren yedi faraziye üzerine inşa etmiştir. Bahse konu çalışma, uzun süreli harekâtın özellikleri ile sınırlı olmasına karşın takip ettiği yöntem itibarıyla harekât prensiplerinden ayrı olarak harp prensiplerini tanımlamaya yönelik çalışmalar için iyi bir örnek oluşturmaktadır.

Harp Prensipleri Hakkında Genel Değerlendirme

Buraya kadar olan bölümde özetle şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Harp ya da harekât prensipleri bir *zafer kontrol listesi* olarak değil kurama katkısı yönüyle ele alınmalıdır.
- Farklı dokümanlarda aynı ya da yakın anlamda olan ilkelerin değişik terimlerle ifade edildiği görülmektedir.
- İlgili resmî dokümanlar incelendiğinde başlangıçta “harp prensipleri” olarak zikredilen ilkelerin günümüzde -bir iki istisna hariç olmak üzere- harekât prensipleri olarak yer aldığı görülmektedir. Bu durumda ontolojik ve epistemolojik gereklilikten ötürü ayrıca harp prensiplerinin neler olabileceği araştırılmalıdır.
- Harp ve harekât prensipleri, savaş ve harekâtın birbirinden ayrı, ancak ayıramaz yönüyle ele alınmalıdır. Eğer başlı başına harp prensipleri geliştirilecek ise savaşın askerî çatışma boyutunun önemi nedeniyle harekât prensiplerinden bir kısmının aynı zamanda harp prensipleri olarak kabul edilmesi doğal ve kaçınılmazdır.
- Diğer taraftan askerî yaklaşımların savaşı salt askerî çatışma boyutuyla ele alması onun insani, ekonomik, politik vd. boyutlarının dikkate alınmamasını gerektirmez.
- Harp prensiplerini yeniden düşünürken takip edilecek yöntem; savaşın tam bir tanımını ve tarihsel süreçteki gelişimini dikkate almalıdır.

Savaşın Tanımı

Savaşın muhtelif tanımları yapılmıştır. Bunlar içerisinde en fazla kabul gören Hedley Bull’un (2012, s. 178) “Savaş, siyasi birimlerin birbirlerine karşı yürüttüğü örgütlü şiddettir” şeklindeki tanımıdır. Ancak, son derece muğlak olan bu tanımdan hareketle herhangi bir çıkarsamada bulunmak olanaklı değildir. Diğer taraftan resmî hiçbir dokümanda savaşın tanımı yapılmamıştır. Bunun nedeni Locarno Antlaşması ve Briand-Kellogg Paketi ile başlayan ve savaşın uluslararası anlaşmazlıkları çözüm yöntemi olmaktan çıkaran süreçtir. Nitekim, BM Kurucu Antlaşmasında da bu kapsamda bir tanım bulunmamaktadır. Bize göre bu kapsamda en önemli açılım; benzerlerinden farklı olarak *Harp Üzerine* adlı eserinde savaşın ontolojik yapısını ortaya koyan Carl von Clausewitz’in (1984); savaşın “politikanın başka yollarla

devamı” ve savaşın gayesinin “düşmanın savaşma azim ve iradesini kırmak” olduğu yönündeki tanımlarıdır. Buradan hareketle savaş “Devletler veya devlet grupları tarafından, millî güç unsurlarının tamamının veya bir kısmının kullanılması suretiyle icra edilen ve taraflarca savaş niteliği kabul edilen, kuvvet kullanılmasını içeren, düşmanca niyet ve/veya eylem” olarak tanımlamak mümkündür (Varlık, 2013, s. 119). Bu tanımdan hareketle harp prensiplerini, savaşın; ulusal güç unsurlarını, ulusal çıkarları, şiddeti, kuvvet kullanmayı, hukuku içeren, askerî olduğu kadar politik, ekonomik, sosyal ve insani boyutlarını dikkate alarak değerlendirmek gerekir.

Savaşın Seviyeleri

Savaşın seviyeleri, harp prensiplerini değerlendirmek bakımından önem arz etmektedir. Savaş stratejik seviyeye, harekât operatif seviyeye ve muharebe ise taktik seviyeye dairdir. Stratejik seviye; savaşta düşmanın nasıl imha edileceğine dair planları hazırlar, stratejik hedefleri belirler ve icra unsurlarına tahsis eder, askerî gücü hazırlar ve stratejik plana göre harekât bölgesine intikal ettirir. Operatif seviye; stratejinin tahsis ettiği kuvvetlerle ne zaman ve nerede savaşılacağını kararlaştırır, askerî gücü harekât alanında tertipler ve taktik başarılarından istifadeyle kesin sonuca ulaşmaya çalışır. Taktik seviye; harekât alanında tertiplenme ve düşmanla angajmanı öngörür, muharebe sahasında askerî gücü fiilen kullanır, muharebeleri sevk-idare eder ve hedefleri ele geçirir (Varlık, 2025b).

Askerî gücü politik etkiye dönüştürme operatif seviyede sağlanır. Operatif seviyede harekâtın hedefleri elde edildiğinde stratejinin amacı sağlanmış olur. Clausewitz’e göre; taktik, askerî gücün muharebede kullanımı, strateji ise savaşın amacına ulaşması için muharebelerin kullanımıdır (1984, s. 98). Harp stratejik, operatif ve taktik seviyelerde icra edildiğinden, stratejik seviyede askerî gücün planlanmasında seçilen yöntemlere göre amaç (hedef) ve araçlar (güç unsurları) arasında dengenin, operatif ve taktik seviyelerde askerî gücün kullanılmasında ise kuvvet-zaman-mekân faktörlerinin dikkate alınması esastır. Bu nedenle politik ve stratejik seviyede harp prensipleri ve operatif ile taktik seviyede harekât prensiplerinin uygulanması uygun bir yaklaşım olacaktır (Varlık, 2025b).

Savaşın Evrimi

Savaşın evrimine dair tanımlamaların ortak paydaları devletlerin askerî teknolojilerine, muharebe etme biçimlerine, stratejik kültürlerine, tarihsel tecrübelerine, toplumlara egemen olan ideolojilere, sosyal ve kültürel yapılarına, endüstriyel seviyelerine, ekonomik durumlarına, stratejik kaynaklarına ve coğrafyalarına dairdir. Savaşın tarihsel evrimine ilişkin muhtelif yaklaşımlar bulunmaktadır. Bu yaklaşımların merkezinde, yapısalcı kuramın maddeci

(materyalist) tarih anlayışı yer alır. Karl Marx'ın *Felsefenin Sefaleti'*nde öne sürdüğü; sosyal ilişkilerdeki değişimin temelinde teknolojideki gelişmelerin yattığı yönündeki savını betimleyen “*Elle işletilen değirmen, derebeylik toplumunu yaratır; buharla işleyen fabrika, sanayici, kapitalist toplumu yaratır*” ifadesi aynı zamanda savaşın evrimsel seyrini inceleyen yaklaşımların çoğunun çıkış noktasını oluşturur (Tablo 3.) (Varlık, 2022).

Tablo 3

Savaşın Tarihsel Evrimine Dair Yaklaşımlar

	1. Aşama	2. Aşama	3. Aşama	4. Aşama	5. Aşama
Toffler (a)	Tarım toplumu	Endüstri toplumu		Bilgi toplumu	
Creveld (b)	Aletler çağı	Makineler çağı		Sistemler çağı	Otomasyon çağı
Hanle (c)	Fiziki beceri	Grup beceri	Teknik beceri	Yönetim becerileri	Sosyal beceri
Lind vd. (d)	Ulus-devlet öncesi savaş	1. Nesil Savaş Klasik savaş (1648-1830)	2. Nesil Savaş Topyekûn savaş (1830-1918)	3. Nesil Savaş Manevra savaş (1918-1948)	4. Nesil Savaş Gayrinizami savaş (1948- ..)
Lind (e)	Saf ve sıralar halinde muharebe düzeni		Ateş ve manevra	Yıldırım harekâtı	Devlet dışı aktörlü savaş
Arquilla - Rondfelt (f)	Kılıç dönemi	Kitle ve endüstri savaşları dönemi		Manevra savaşları dönemi	Savaşımsı çatışmalar
Liang – Xiangsui (g)	Orta Çağ savaşları	İmparatorluk ve ulus-devlet savaşları			Postmodern savaş
Kaynaklar: (a) Toffler, 1993; (b) Creveld, 1999; (c) Hanle, 1987; (d) Lind vd. 1998; (e) Lind, 2004; (f) Arquilla ve Rondfelt, 2000; (g) Liang ve Xiangsui, 1999					

Tablo 3'teki sınıflandırmalar üç farklı ölçüt üzerinden yapılmıştır. Toffler, Crevelde ve Hanle'nin tasnifleri savaşın evrimini döneme egemen teknolojiler üzerinden; Lind vd., Lind ve Arquilla – Rondfelt'in sınıflandırması savaşa hâkim olan askerî doktrinler üzerinden; Liang-Xiangsui'nin tasnifi ise modernitenin aşamaları üzerinden yapılmıştır. Hangi ölçüt kullanılırsa kullanılsın savaşın tarihsel evrimi dönem kriterleri ile örtüşmez. Bu durum; klasik tarihsel dönem (İlk Çağ, Orta Çağ ve sonrası) küreselleşmenin evreleri, endüstri devrimleri gibi ölçütlerin *devrimsel* bir şekilde zamanı bölümlere ayırmalarına karşın, savaşın beş aşamada seyreden evrimsel bir seyir izlemesinden ileri gelmektedir.

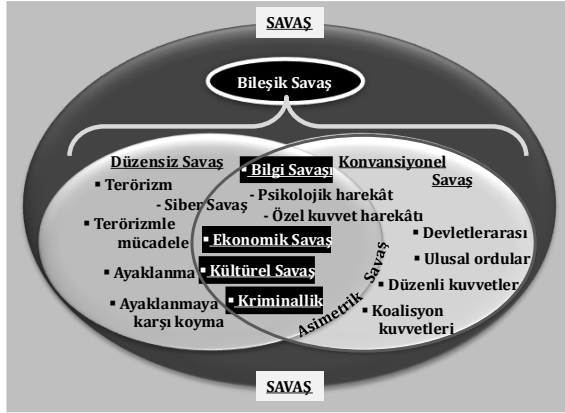
Tablo 4*Savaşın tarihsel evrimi*

Evre	1. Evre	2. Evre	3. Evre	4. Evre	5. Evre		
Tarihsel Çağlar	İlk Çağ ve Öncesi (... - M.Ö. 3200-375)	Orta Çağ (375-1453)	Yeni Çağ (1453-1789)	Yakın Çağ (1789-1980’ler)	Bilgi Çağı (1980’ler-...)		
Küreselleşme Evreleri	Küreselleşme Öncesi Dönem		1. Küreselleşme (1480-1750)	2. Küreselleşme (1750-1914)	3. Küreselleşme (1914-1990)	4. Küreselleşme +Küre-yerelleşme (1990-...)	
Endüstriyel Devrimler	Endüstri Devrimi Öncesi Dönem			1. Endüstri Devrimi (Makineleşme) (18. YY sonu-19.YY başı)	2. Endüstri Devrimi (Seri üretim) (19.YY sonu-20.YY ortası)	3. Endüstri Devrimi (Otomasyon) (20.YY ortası-21. YY başı)	4. Endüstri Devrimi (Robotlaşma) (21. YY başı-...)
Toplumsal Yapı	Tarım Toplumu			Endüstri Toplumu		Bilgi Toplumu	
	Kabile	Halk	Ümmet	Ulus		Ulus + Etnisite	
Otorite	Hakan	Derebeyi, Prens	Kral (Hanedan)	Meclis + Hükümet		+ STK’lar, ÇUŞ/UAŞ’lar	
Ekonomik Yapı	Yerel Pazar		Bölgesel Pazar		Küresel Pazar		
	Tarım merkezleri		Endüstriyel şehirler		Endüstriyel bölgeler	Küresel üretim ağı	Küresel değer zinciri
Silah	Ok-Yay, kılıç, mızrak, gürz Kalyon		Barutlu silahlar (top, tüfek) Yelkenli	Makineli tüfek, tel örgü Dregnot	Tank, K/M Top Firkateyn, Dz.altı Uçak	+ Helikopter, ÇNRA, Füze, EYP	+ İHA, SİHA, Siber silah
Manevra	Manevra, ateş			Ateş ve manevra		Ateşle manevra	Ateşle taarruz
Savaşın Nesilleri	1. Nesil Savaşlar	2. Nesil Savaşlar	3. Nesil Savaşlar			4. Nesil Savaşlar	5. Nesil Savaşlar
	Kabile Savaşları	Orta Çağ Savaşları	Ulus-devlet ve İmparatorluk Savaşları			+ İç Savaşlar	Postmodern, Hibrit Savaşlar
			I. ve II. Dünya Savaşları				

Bu kapsamda; birinci ve ikinci evrede kas ve rüzgâr gücüne dayanan el yapımı silah ve vasıtaların kullanıldığı İlk ve Orta Çağ savaşları, üçüncü evrede barutun gücünü kullanarak Orta Çağın kaleleri ile birlikte feodaliteyi de yıkan toprakların ve tüfeklerin savaşına evrilmiştir. Birinci evrede, ok-yay, kılıç, mızrak ve gürz gibi tarım toplumlarının silahlarının kullanıldığı kabile savaşlarına, ikinci evrede bunlara ilave olarak kiralık süvari ve yarı profesyonel ordular eklenmiştir. Bu her iki dönemde de hareket ve ateş ayrı ayrı kullanılmış, hat düzenli muharebe şekilleri uygulanmıştır. Üçüncü evre, ulus-devletlerin kurulması ve 1. Endüstri Devrimi ile birlikte başlamıştır. Bu evrede “kralların savaşlarından milletlerin savaşlarına” geçiş yapılmış, savaş topyekûn olma karakterini kazanmıştır. Savaşın topyekûnleşmesi, askerî gücün dışındaki ulusal güç unsurlarını da savaşa dahil ederken muharebeler ile savaş kavramını birbirinden ayırmıştır. Sonlarına doğru yirmi yıl arayla iki dünya savaşının yaşandığı bu evrede savaş, önce mekanik (tel örgü, makineli tüfek), daha sonra da motorize ve mekanize olmuş, bu oluşumda savaş uçaklarının da yer almasıyla birlikte Yıldırım Harbi doktrini ortaya çıkmıştır. 2. Dünya Savaşı’nı sonlandıran nükleer silahların geliştirilmesiyle başlayan silahlanma yarışı 2. Endüstri Devrimi’nin yaşandığı dördüncü evrenin sonlarına doğru dünyayı “Dehşet Dengesi (MAD-Mutually Assured Destruction)”ne taşımıştır. Beşinci evreye tekabül eden Bilgi Çağı, 3. Küreselleşmenin sonu ile globalizasyonla birlikte “glokalizasyonun/küreyerelleşmenin” yaşandığı 4. Küreselleşmeye tanıklık etmiştir. Bu dönemde savaş, bilişim ve iletişim teknolojileri ile birlikte siber ve uzay boyutunu kapsamıştır. Devletlerin konvansiyonel harp gücündeki muazzam gelişme, devlet dışı aktörlerin terörizm, el yapımı patlayıcılar, gayri nizami savaş gibi asimetrik muharebe yöntemlerini öne çıkarmıştır. Bu ortamda savaş, içinde devletler ile birlikte halklar, yabancı savaşçılar, askerî şirketler gibi devlet dışı aktörlerin de yer aldığı; konvansiyonel kuvvetlerle birlikte gayrinizami harp unsurlarının, terörist grupların çatıştığı, son derece sofistike hassas vuruş kabiliyeti olan kitlesel kayıplar yaratabilen silahlar ile silahlı insansız savaş uçaklarının, siber, öldürücü olmayan ve robotik silahların bir arada kullanıldığı, bilgi savaşımının askerî olduğu kadar psikolojik, politik ve ekonomik ortamda da uygulandığı hibrit (bileşik) bir hal almıştır (Şekil 1.).

Şekil 1

Hibrit (Bileşik) Savaş

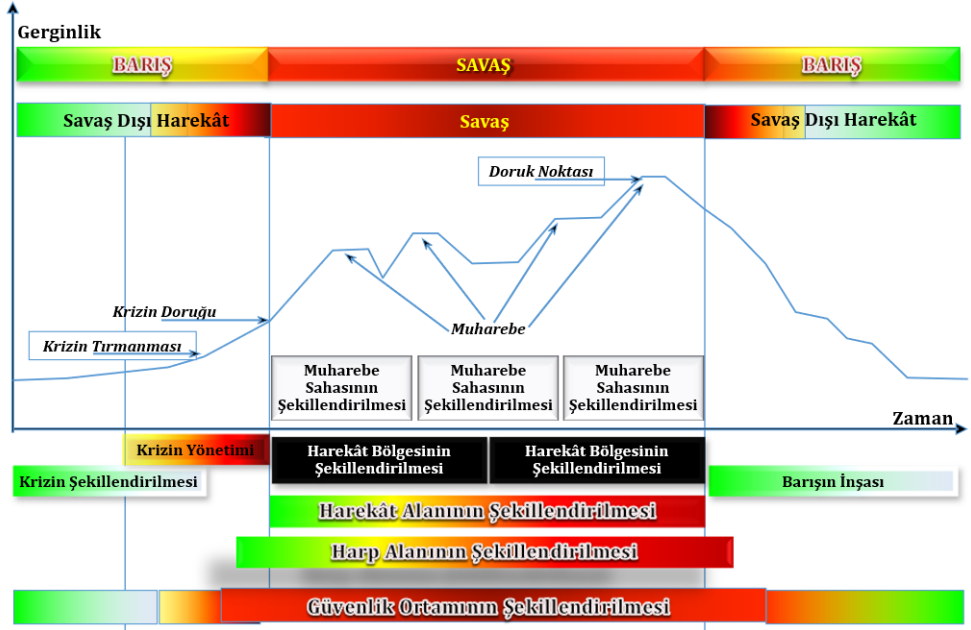

Not: Petri Huovinen, 2011, s.9.'dan geliştirilmiştir.

Gelinen aşamada, savaşın mekânı; siber, elektromanyetik ve coğrafi alan bakımından genişlemiş, aktörler ve kullanılan silah sistemleri bakımından çeşitlenmiş, zaman bakımından askerî çatışma alanının dışına; kriz ortamından barış yapmaya kadar olan geniş bir alana, taşınmıştır. O halde harp prensiplerini güvenlik ortamını kapsayan bir ekosistem oluşturacak şekilde kavramsallaştırmak gerekmektedir.

Şekil 2

Gerginlik-Zaman Diyagramı

Kaynak: (Bingöl & Varlık, 2017).

Savaşın topyekûnleşmesiyle başlayan ve devam eden süreçte savaş ve muharebe kavramları birbirinden ayrışırken –yukarıda her iki şekilde de gösterildiği üzere– yöntem, kuvvet-zaman-mekân bakımından savaş ve barış arasında daha önce belirgin olan sınır giderek daha fazla muğlaklaşmış ve uluslararası ortamı – John Galtung’un (1990) tanımladığı – “gri barış” ortamına taşınmıştır. Bu aşamada daha önce özdeş olan harekât ve savaşa dair prensiplerde ayrışmaların gerçekleşmesi kaçınılmazdır. Diğer bir ifadeyle; gelinen aşamada harp prensiplerinin harekât prensiplerini de kapsayacak şekilde ancak onlardan ayrı ve ayrılmaz özelliğini dikkate alarak yeniden düşünülmesine ihtiyaç vardır.

Önerilen Harp Prensipleri

Bu kapsamda oluşturulacak harp prensiplerine –bunlarla sınırlı olmamak üzere– hedeflenen politik-askerî durum, güvenlik ortamının şekillendirilmesi, bilgi üstünlüğü, sinerji, ön alma (pro-aktiflik), kapsamlı yaklaşım, harbin yönetimi, stratejik kültür, meşruiyet ve hukukun üstünlüğü, gibi ilkeleri dahil etmek gerekir. Mevcut harekât prensiplerinden; sürdürülebilirlik, dayanıklılık, azim/sabır, moralin muhafazası, gibi ilkelerin harp prensipleri için de geçerli olduğu değerlendirilmektedir. Bu kavramsal çerçevede oluşturulan harp prensiplerini ve

ilgili harekât prensiplerini gösteren tablo aşağıda sunulmuştur (Tablo 5).

Tablo 5

Harp Prensipieri

S. Nu.	Harp Prensipieri	Açıklama
1	Hedeflenen politik-askerî durum	Harekât prensipleri içinde yer alan • Maksudın tayini ve tahakkuku • Hedeflerin belirlenmesi ilkelerinin esaslarının belirlenmesi.
2	Güvenlik ortamının şekillendirilmesi	- Mütteliklerin, ortakların, tarafsızların uygun davranışta bulunmasının sağlanması - Kriz yönetimi - Harp, harekât alanları, muharebe sahalarının hazırlanması ve yığınlanma - Barışın inşası - Harekât prensipleri içinde yer alan • Emniyet prensibi geri bölge emniyetini kapsayacak şekilde genişletilerek bu kapsama dahil edilir.
3	Bilgi üstünlüğü	Kendi bilgi sistem, süreç ve altyapılarımızı korurken hasmın bilgi tabanlı etkinliğinin üstesinden gelebilme yeterliliğine sahip olunması.
4	Sinerji	Harekât prensipleri içinde yer alan • Gayret birliği • Koordinasyon • İş birliği, • Entegrasyon ilkelerini de kapsayacak şekilde gücün unsurlarının tek başlarına sağladığı etkiden fazlasını yaratabilme yeterliliğine sahip olunması.
5	Ön alma (proaktiflik)	Harekât prensipleri içinde yer alan • Taarruz ruhu • İnisiyatif • Hareket serbestisi • Baskın ilkelerini de kapsayacak şekilde hasmın koşulları belirleme ya da uygun koşullar yaratabilme kapasitesini ortadan kaldırabilme yeterliliğine sahip olunması.

6	Kapsamlı yaklaşım	Askerî ve sivil unsurlar arasında etkili koordinasyon ve denge sağlamayı amaçlayan kapsamlı yaklaşım sivil toplum kuruluşları ve ilgili yerel kuruluşlar da dahil olmak üzere tüm önemli aktörlerin iş birliği ve katkısını sağlama sürecidir (Tardy, 2013, s. 104). Ulusal boyutta kapsamlı yaklaşım topyekûnlülüğü sağlar. Bu kapsamda: - Ulusal güç unsurlarının harbin nihai amacını tahakkuk ettirecek şekilde oluşturulması ve kullanılmasını - Savunma sanayisinin geliştirilmesi ve kendi kendine yeterliliğinin sağlanmasını - Kuvvet oluşturmaya - Sûratlı ve tam seferberliği içerir. Kapsamlı yaklaşım, ulusal boyutuna ilâve olarak, uluslararası ortamın devlet ve devlet dışı aktörlerinin lehimize hareket etmesini, bu mümkün olmaz ise tarafsız ya da etkisiz kalmasını sağlamalıdır. Bu kapsamda çoklu kuvvet/güç diplomasisi uygulanmalıdır. Çoklu güç diplomasisi gerginlikten kriz yönetimine, çatışmadan barış yapmaya kadar olan süreçte güç diplomasisinin bütün vasıta ve yöntemlerini etkin kullanabilme yeterliliğine sahip olunması anlamına gelir.
7	Harbin Yönetimi	Harbin ulusal güç unsurlarının uygun ve yeterli kombinasyonu ile harekât ve savaş dışı harekât prensiplerine uygun olarak komuta ve kontrolü, sevk ve idaresi.
8	Sürdürülebilirlik, dayanıklılık, azim/sabır	Ulusal güç unsurlarının (politik, askerî, ekonomik, insan gücü, kaynaklar vd.) hedeflenen politik-askerî durumun tahakkuk ettirilmesini sağlayacak yeterlilikte olması anlamına gelmektedir. Ulusal gücün doruk noktasına ulaşmadan harbin gaye noktasına ulaşılmasını olanaklı kılar. Harekât prensipleri içinde yer alan - Sürdürülebilirlik - Dayanıklılık - Azim/sabır ilkeleri aynı zamanda harp prensipleri olarak kabul edilmiştir.
9	Stratejik kültür	Devletin ve ulusal stratejik topluluğun geçmiş deneyimlerden ve gelecek öngörülerinden edindiği ve toplumda strateji ve savaşa dair yaygın inanç, tutum ve davranışları şekillendiren koşullandırılmış – duygusal tepkiler ve alışkanlık haline gelmiş– maddi olmayan birikim ve durumsal farkındalık.
10	Kamuoyu desteği ve moralin muhafazası	Harekât prensipleri içinde yer alan Moralin muhafazası ilkesi ulusal ve uluslararası kamuoyu desteği kavramını da kapsayacak şekilde harp prensiplerine dahil edilmiştir.
11	Meşruiyet ve hukukun üstünlüğü	Kuvvet kullanmada BM Şartı (VII Bölüm)’na, Silahlı Çatışma ve Savaş Hukuku’na uygun hareket etmek anlamına gelmektedir. Savaş dışı harekât prensipleri içinde yer alan - Meşruiyet - Hukukun üstünlüğü ilkeleri aynı zamanda harp prensipleri olarak kabul edilmiştir.

Sonuç

Günümüzde harekât prensipleri başlığı altında yer alan ilkeler, menşei itibariyle harp prensipleri olarak isimlendirilmiştir. Bunlar, antik dönemden itibaren askerî kuramcı ve düşünürler tarafından zaferin kazanılmasında dikkate alınması gereken temel kurallar olarak ortaya konmuş olsalar da günümüzde askerî harekâtın planlanıp sevk ve idaresine yönelik kuramsal yaklaşımlara katkı sağlayan boyutuyla anlam ifade etmektedir. Bu prensipler Batı'da askerî doktrin ve dokümanlara 20. yüzyılın başlarında dahil olmuştur.

Doğruluğu tarihte yaşanan tecrübelerden çıkarılan derslere dayanan bu ilkeler; duruma, zamana, kuvvete, mekâna, doktrine, askerî kültüre vb. faktörlere göre değişiklik göstermektedir. Bununla beraber savaş ve harekâtın doğasında var olan değişmeyen özellikler nedeniyle çoğu prensip yaygın olarak mevcudiyetini muhafaza etmektedir. Nitekim dünya ordularında kullanılan harekât prensipleri incelendiğinde doktrinel farklılıklar nedeniyle bazı değişiklikler olsa da harekât prensiplerinin büyük ölçüde örtüştüğü görülmektedir.

Askerî literatürde, harekâtın farklı alanları, kuvvetlerin çeşitliliği, Bilgi Çağı'nın ihtiyaçları, askerî teknolojideki gelişmeler vd. nedenlerden ötürü bu prensiplerin geliştirilmesi yönünde çalışmalar bulunmaktadır. Bu maksatla, spesifik harekât biçimleri için geçerli olduğu kabul edilen bazı prensiplerin ABD ordusunda harekât prensiplerine dahil edilmek suretiyle bu ilkelerin genişletildiği görülmektedir.

Diğer taraftan savaş olgusunun ontolojik ve epistemolojik bakımdan askerî harekâttan ayrı, ancak ayrılmaz yönü ve tarihsel süreç içerisinde savaşın geçirdiği dönüşüm dikkate alındığında harekât prensiplerinden farklı olarak harp prensiplerinin yeniden düşünülmesine ihtiyaç olduğu değerlendirilmektedir. Bu maksatla mevcut harekât prensipleri de dikkate alınarak harp prensiplerinin - bunlarla sınırlı olmamak kaydıyla- şunlar olabileceği sonucuna ulaşılmıştır: (a) Hedeflenen politik-askerî durum, (b) Güvenlik ortamının şekillendirilmesi, (c) Bilgi üstünlüğü, (d) Sinerji, (e) Ön alma, (f) Kapsamlı yaklaşım, (g) Harbin yönetimi, (h) Sürdürülebilirlik, dayanıklılık, azim/sabır, (i) Stratejik kültür, (j) Kamuoyu desteği ve moralin muhafazası, (k) Meşruiyet ve hukukun üstünlüğü. Harp ve harekât prensipleri ayırımına dair bir tartışma başlatmayı amaçlayan bu çalışmanın açtığı yol üzerinden mevcut harekât prensiplerinin de yeniden düşünülmesine ihtiyaç olduğu değerlendirilmektedir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansal Destek: Yazar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflicts of interest to declare.

Financial Disclosure: The author declared that this study has received no financial support.

Kaynakça

Abel, J. (2016). The prophet Guibert. İçinde M. V. Leggiere (Ed.), *Napoleon and the operational art of war: Essays in honor of Donald D. Horward*. Brill.

AJP 10.1 Allied Joint Doctrine for Information Operations. (2023). NATO Standardization Office (NSO).
https://assets.publishing.service.gov.uk/media/650c03bf52e73c000d9425bb/AJP_10_1_Info_Ops_UK_web.pdf

AJP 3.24 Allied Joint Doctrine for the Military Contribution to Peace Support. (2024). NATO Standardization Office (NSO).
https://assets.publishing.service.gov.uk/media/65e8683f5b65240011f21a82/AJP-3_24_Peace_Support_EdA_V1-O.pdf

AJP-01 Allied Joint Doctrine (2017, December) (Edition E, Version 1). NATO Standardization Office (NSO). https://www.coemed.org/files/stanags/01_AJP/AJP-01_EDE_V1_E_2437.pdf

AJP-01 Allied Joint Doctrine (2022, December). (Edition F, Version 1). UK Ministry of Defence, NATO Standardization Office (NSO).
https://assets.publishing.service.gov.uk/media/659ea238e96df5000df843f3/AJP_01_EdF_with_UK_elements.pdf

AJP-3 Allied Joint Doctrine for the Conduct of Operations. (2019, February) (Edition C, Version 1). NATO Standardization Office (NSO).
https://www.coemed.org/files/stanags/01_AJP/AJP-3_EDC_V1_E_2490.pdf

AJP-3.20 Allied Joint Doctrine for Cyberspace Operations. (2020). (Edition A, Version 1). NATO Standardization Office (NSO).
https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5f086ec4d3bf7f2bef137675/doctrine_nato_cyberspace_operations_ajp_3_20_1_.pdf

AJP-3.4 (A) Allied Joint Doctrine for Non-Article 5 Crisis Response Operations. (XX 20XX) (Ratification Draft 1). NATO Standardization Office (NSO). <https://www.ismllw-be.org/wp-content/uploads/2019/04/004.-ajp-3.4a-rd1.pdf>

AJP-3.4.4. Allied Joint Doctrine for Counterinsurgency (COIN). (2011, March) (Edition A, Version 1). NATO Standardization Office (NSO).
<https://info.publicintelligence.net/NATO-Counterinsurgency.pdf>

- Alger, J. I. (1975). *A bibliographical survey, Antoine Henri Jomini*. United States Military Academy.
- Alger, J. I. (1982). *The quest for victory*. Greenwood Press.
- Arquilla, J. ve Ronfeldt, D. (2000). *Swarming and the future of conflict*. RAND Corporation.
- ATP 7-100.3 Chinese Tactics. (2021). Headquarters, Department of the Army.
https://armypubs.army.mil/epubs/DR_pubs/DR_a/ARN34236-ATP_7-100.3-001-WEB-3.pdf
- Baptiste, A. C. (2022, Yaz). What is the utility of the principles of war? *Military Strategy Magazine*, 8(1), 42-46. <https://www.militarystrategymagazine.com/article/what-is-the-utility-of-the-principles-of-war/>
- Baş, M. F. (2024). Evrensel bir paradigma arayışı: Aydınlanma çağı Avrupası'nda askerî düşünce. İçinde E. Özdemir ve A. B. Varlık (Ed.), *Askeri stratejinin temelleri: Kuramcılar* (ss. 134-165). Kronik.
- Baxter, W. (1986). *Soviet AirLand battle tactics*. Presidio Press.
<https://archive.org/details/sovietairlandbat00baxt/page/n1/mode/2up>
- Bingöl, O. ve Varlık, A. B. (2017). *15 Temmuz sonrası Türk ordusu: Kriz ve çıkış*. Barış Kitabevi.
- Bull, H. (2012). *The anarchical society: A study of order in world politics* (4. bs). Columbia University Press.
- Burke, E. J., Gunness, K., Cooper III, C. A. ve Cozad, M. (2020). *People's Liberation Army operational concepts*. RAND Corporation.
https://www.rand.org/pubs/research_reports/RRA394-1.html
- China's Military Strategy. (2015). The State Council Information Office of the People's Republic of China.
- Clausewitz, C. von. (1984). *On war* (M. Howard ve P. Paret, Ed. ve Çev.). Princeton University Press. (Orijinal eser basım tarihi 1832).
- Cohen, G. A. (2003). Facts and principles. *Philosophy and Public Affairs*, 31(3), 211-245.
- Condell, B. & Zabecki, D. T. (Ed. ve Çev.). (2001). *On the German art of war: Truppenführung*. Lynne Rienner Publishers.
- De Guibert, J. (2005). *Askerî yazılar* (A. Şensılay, Çev.). Anahtar Kitaplar.
- De Jomini, A. H. (2002). *Savaş sanatının ana hatları* (S. Koçak, Çev.). Doruk Yayıncılık.

- Desportes, V. (2017). Quels principes pour la guerre? *Défense et Sécurité Internationale (DSI)*, 131, 80–83.
- Dilworth, C. (1994). Principles, laws, theories and the metaphysics of science. *Synthese*, 101(2), 223-247.
- English.Gov.CN The State Council The People's Republic of China. (2015). https://english.www.gov.cn/archive/white_paper/2015/05/27/content_281475115610833.htm
- Fallwell, M. L. (1955, Mayıs). The principles of war and the solution of military problems. *Military Review*, 48-62.
- Finkelstein, D. M. (2021). *The PLA's new joint doctrine: The capstone of the new era operations regulations system*. CNA.
- FM 100-5 Operations. (1962). U.S.A. Government Printing Office.
- FM 100-5 Operations (1968). U.S.A. Government Printing Office.
- FM 100-5 Operations. (1993). U.S.A. Government Printing Office.
- FM 3-0 Operations (2022, October, 01). Headquarters Department of the Army. <https://irp.fas.org/doddir/army/fm3-0.pdf>
- Foch, F. (1920). *The principles of war*. Henry Holt and Company. <https://archive.org/details/principlesofwar00foch/page/n19/mode/2up>
- Fox, A. C. (2021). *On the principles of war: Reorganizing thought and practice for large-scale combat operations* (Land Warfare Paper 138). The Association of the United States Army. www.ausa.org
- Fravel, M. T., Ikenberry, G. J., Trachtenberg, M. ve Wohlforth, W. C. (2019). *Active defense: China's military strategy since 1949*. Princeton University Press. [şüpheli bağlantı kaldırıldı]
- Frederick II. (1818). *Military instructions from the King of Prussia to his generals* (T. Foster, Çev.). J. Cruttwell. (Orijinal eser basım tarihi 1747). <https://archive.org/details/militaryinstruc00prusgoog/page/n4/mode/2up>
- Fuller, J. F. C. (1914). *Training soldiers for war*. Hugh Rees.
- Fuller, J. F. C. (1920). Gold medal (military) prize essay for 1919. *Royal United Services Institution Journal*, 65(458).

- Fuller, J. F. C. (1923). *The reformation of war*. Hutchison & Co.
<https://archive.org/details/reformationofwar00fulluoft/reformationofwar00fulluoft/page/n5/mode/2up>
- Fuller, J. F. C. (1926). *The foundations of the science of war*. Hutchinson. (Tıpkıbasım 1993, Combat Studies Institute).
- Galtung, J. (1990). Cultural violence. *Journal of Peace Research*, 27(3), 291–305.
- Gat, A. (1991). *The origins of military thought from the Enlightenment to Clausewitz*. Oxford University Press.
- Glenn, R. W. (1998). No more principles of war? *Parameters*, 28(1), 48-66.
- Gray, C. S. (2007). *War, peace, and international relations: An introduction to strategic history*. Routledge.
- Hanle, D. J. (1987). *On terrorism: An analysis of terrorism as a form of warfare* [Yüksek lisans tezi, Naval Postgraduate School].
- Harré, R. (1970). *The principles of scientific thinking*. Palgrave Macmillan.
- Huovinen, P. (2011). *Hybrid warfare – Just a twist of compound warfare? Views on warfare from the United States Armed Forces perspective*. National Defence University.
https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/74215/E4081_HuovinenKPO_EUK63.pdf
- JDP 0-01, UK Defence Doctrine. (2022). (Sixth Edition).
<https://www.gov.uk/government/publications/uk-defence-doctrine-jdp-0-01>
- Joint Chiefs of Staff, Doctrine for Joint Operations (1995, February, 1). U.S. Chief of Staff.
- Joint Pub 3-07. Military Operations Other Than War. (1995). Washington D.C.: Joint Chiefs of Staff. (16 June 1995).
<https://cgsc.contentdm.oclc.org/digital/api/collection/p4013coll9/id/874/download>
- JP 1 Warfighting (2023, August, 27). (Volume 1) U.S. Joint Chiefs of Staff.
<https://keystone.ndu.edu/Portals/86/Joint%20Warfighting.pdf>
- JP 3-0 Doctrine for Joint Operations. (1995). U.S. Joint Chiefs of Staff.
- JP 3-0 Joint Campaigns and Operations. (2022, June, 18). U.S. Joint Chiefs of Staff.
<https://www.dau.edu/sites/default/files/webform/documents/25566/JP%203-0%2C%20Joint%20Campaigns%20and%20Operations.pdf>
- JP 3-0 Joint Operations. (17 January 2017 Incorporating Change 1 22 October 2018). U.S. Joint Chiefs of Staff. https://irp.fas.org/doddir/dod/jp3_0.pdf
- JP 3-0 Joint Operations. (2011, August, 11). U.S. Joint Chiefs of Staff.

- Kainikara, S. (2011). *Principles of war and air power* (Working Paper 31). Royal Australian Air Force Air Power Development Centre.
<https://airpower.airforce.gov.au/sites/default/files/2021-03/WP31-Principles-of-War-and-Air-Power.pdf>
- Keegan, J. (1961, Aralık). On the principles of war. *Military Review*, 41.
- Körpe, Ö. (2024). Kautilya (Çanakya, Vışnagapta): Dünyevi kazançlar bilimi (Arthaşāstra). İçinde E. Özdemir ve A. B. Varlık (Ed.), *Askeri stratejinin temelleri: Kuramcılar* (ss. 81-106). Kronik.
- Leonhard, R. (1998). *The principles of war for the information age*. Presidio Press.
- Liang, Q. ve Xiangsui, W. (1999). *Unrestricted warfare*. PLA Literature and Arts Publishing House.
- Lind, W. S. (2004). Understanding fourth generation war. *Military Review*, 84(5), 12-16.
- Lind, W. S., Nightengale, K., Schmitt, J. F. ve Sutton, J. W. (1989, Aralık). The changing face of war: Into the fourth generation. *Marine Corps Gazette*.
- Litton, L. G. (t.y.). *The information-based RMA and the principles of war*. Air University.
<https://www.airuniversity.af.edu/Portals/10/ASPJ/journals/Chronicles/Litton.pdf>
- Mallick, P. K. (2009). *Principles of war: Time for relook* (Manekshaw Paper No. 12). Centre for Land Warfare Studies. https://www.claws.in/static/MP12_Principles-of-War-Time-for-Relook.pdf
- Mallick, P. K. (2020). *Principles of war*. ResearchGate.
https://www.researchgate.net/publication/344326033_PRINCIPLES_OF_WAR
- Marx, K. (1963). *The poverty of philosophy*. International Publishers.
- McDonald, H. P. (2009). Principles: The principles of principles. *The Pluralist*, 4(3), 98-126.
- MCDP 1. Warfighting, Marine Corps Doctrine Publication 1 (1997). Headquarters United States Marine Corps.
https://coloradofirecamp.com/usfs_doctrine/usmc_forward_preface.htm
- Military Doctrine of the Russian Federation. (2010). https://carnegie-production-assets.s3.amazonaws.com/static/files/2010russia_military_doctrine.pdf
- Military Doctrine of the Russian Federation. (2014).
https://web.archive.org/web/20180501051233id_/https://www.offiziere.ch/wp-content/uploads-001/2015/08/Russia-s-2014-Military-Doctrine.pdf
- Phillips, T. R. (Ed.). (2005). *Roots of strategy: The 5 greatest military classics of all time*. Stackpole Books.

- Pichichero, C. (2017). *The military enlightenment: War and culture in the French Empire from Louis XIV to Napoleon*. Cornell University Press.
- Pokrant, M. (2021). *New principles of war: Enduring truths with timeless examples*. Potomac Books.
- Starkey, A. (2003). *War in the age of enlightenment 1700–1789*. Praeger.
- Strachan, H. (2007). Clausewitz and the dialectics of war. İçinde H. Strachan ve A. Herberg-Rothe (Ed.), *Clausewitz in the twenty-first century*. Oxford University Press.
- Tardy, T. (2013). NATO and the comprehensive approach: Weak conceptualization, political divergences, and implementation challenges. İçinde G. P. Herd ve J. Kriendler (Ed.), *Understanding NATO in the 21st century: Alliance strategies, security and global governance*. Routledge.
- Toffler, A. ve Toffler, H. (1993). *War and anti-war: Survival at the dawn of the 21st century*. Little, Brown and Company.
- Trevor, D. (1990). *Understanding defeat: How to recover from loss in battle to gain victory in war*. Paragon House.
- Van Creveld, M. (1999). *The rise and decline of the state*. Cambridge University Press.
- Varlık, A. B. (2012). Savaş sanatı: Sun Tzu. İçinde A. B. Varlık (Ed.), *Strateji, harp ve askeri harekât üzerine dünya klasikleri öz inceleme dizini* (ss. 1-62). Kara Harp Okulu Matbaası.
- Varlık, A. B. (2013). Savaş tanımlamak: Terminolojik bir yaklaşım. *Avrasya Terim Dergisi*, 1(2), 114-119.
- Varlık, A. B. (2022). Bilgi savaşı. İçinde O. Bingöl ve A. B. Varlık (Ed.), *Güvenlik çalışmaları (Cilt-II): Güvenlik sektörleri ve sorunları* (ss. 137-164). Hiper Yayın.
- Varlık, A. B. (2024). Niccolo Machiavelli: Prens ve savaş sanatı. İçinde E. Özdemir ve A. B. Varlık (Ed.), *Askeri stratejinin temelleri: Kuramcılar* (ss. 107-133). Kronik.
- Varlık, A. B. (2025a). Harekât prensipleri. *Anafarta*, 20, 102-107.
- Varlık, A. B. (2025b). [Dr. (E) Korgeneral Tahir Bekiroğlu ile yayınlanmamış mülakat].
- Varlık, A. B. ve Bingöl, O. (2020). Savaş kavramı: Terminolojik bir yaklaşım. İçinde A. B. Varlık ve O. Bingöl (Ed.), *Güvenlik çalışmaları (Cilt-I): Kuramsal yaklaşımlar* (ss. 183-220). Hiper Yayın.

- Wanjuan, X. S. (2022). *On askerî ilkenin diyalektik sonuçları ve zamana aydınlatıcı etkileri*. Çin Komünist Partisi. <https://cpc.people.com.cn/n1/2022/0728/c443712-32487665.html>
- Yasuyuki, S. (2022). *NIDS China security report 2022: The PLA's pursuit of enhanced joint operations capabilities*. NIDS.

Extended Summary

The study addresses the persistent conceptual ambiguity in military literature between the notions of “Principles of War” and “Principles of Operations.” Although traditionally framed as principles of war, these concepts more accurately pertain to the conduct of operations, a distinction partially recognized in NATO doctrine but inconsistently applied in later national adaptations. U.S. and UK doctrines similarly reflect terminological fluctuation, despite a gradual tendency toward operational terminology. The study argues that war and operations are conceptually distinct yet inseparable, and that long-standing doctrinal practice has obscured this relationship. To ensure analytical consistency, the text standardizes usage by employing the term “Principles of Operations” throughout, irrespective of the terminology used in cited sources.

Methodologically, the study evaluates whether traditional principles retain relevance in contemporary and future conflicts. It engages critically with arguments questioning their universality under conditions of technological and contextual change, while treating these principles not as immutable laws but as analytical constructs that inform military theory. Given the impossibility of experimentally reproducing war, historical analysis is emphasized as essential, particularly since the fundamental nature of war continues to display enduring characteristics despite changes in its character. The research adopts a qualitative and comparative approach, focusing primarily on NATO and U.S. doctrines, with limited reference to UK sources, and acknowledges constraints arising from restricted access to non-Western doctrinal materials.

The analysis defines principles of operations as historically derived conceptual guides for employing military forces, emphasizing their flexible and non-prescriptive character. Rather than guaranteeing success, they function as reference points shaped by both material conditions and intangible factors such as uncertainty, friction, leadership, and morale. The literature does not impose a fixed hierarchy among these principles, as their relevance varies by context and commander judgment, reinforcing the understanding of warfare as an art rather than a deterministic science. Their intellectual roots are traced to classical military thought, and their continued relevance is repeatedly affirmed by historical experience.

Historically, the evolution of these principles is traced from antiquity to the modern era. Early thinkers such as Kautilya and Sun Tzu articulated enduring ideas on leadership, intelligence, manoeuvre, and timing, while Enlightenment and early modern European theorists increasingly sought to systematize war through rational principles. The French Revolutionary and Napoleonic Wars consolidated many

concepts still recognized today, later codified by theorists such as Jomini, while Clausewitz rejected rigid prescriptions in favor of analyzing war's nature. In the twentieth century, figures such as Foch and Fuller institutionalized these ideas within modern doctrine, particularly influencing British and U.S. manuals, even as conceptual ambiguity persisted. Overall, operational principles have remained relatively stable due to enduring military constants, though they have varied across states in line with doctrine, technology, and strategic culture.

Comparative analysis shows that no universal and immutable set of operational principles exists. Armed forces adapt them according to national experience, military culture, service branch, and operational context. U.S. doctrine reflects an expeditionary orientation and global reach; Soviet and Russian approaches emphasize coordination, endurance, and reserves; Chinese doctrine integrates joint operations while maintaining continuity with classical strategic thought; and European doctrines have largely converged under NATO frameworks. Turkey's experience illustrates a distinctive doctrinal trajectory, maintaining a formal distinction between principles of war and principles of operations while reclassifying several NATO operational principles as war principles.

The literature on operational principles centers on two interrelated debates: the impact of technological change, particularly in information and communication technologies, and doctrinal adaptation to the evolving character of warfare. Some approaches seek to formulate operation-specific principles, while others, notably in U.S. doctrine, incorporate them into broader frameworks applicable beyond combat operations. Influential critiques include Leonhard's argument that principles evolve with technology and Fox's more systematic effort to distinguish principles of war from operational principles through explicit assumptions about large-scale, protracted conflict.

The study concludes that principles of war and operations should be understood primarily as analytical tools rather than prescriptive formulas for victory. Ongoing terminological inconsistency and the gradual shift toward operational framing have renewed debates on the conceptual foundations of war principles. While overlap between the two categories is inevitable, any reassessment of principles of war must extend beyond a purely military focus and incorporate political, economic, social, legal, and human dimensions grounded in a comprehensive understanding of war.

Building on major definitions of war, particularly Clausewitz's conception of war as the continuation of politics by other means, the text advances a multidimensional definition emphasizing the organized use of force by states or state groupings through national power. This perspective underscores that principles of war must

be evaluated across political, strategic, and societal dimensions. Within the strategic, operational, and tactical levels of war, principles of war are most applicable at political and strategic levels, while principles of operations are most relevant at operational and tactical levels, where military power is translated into political effect.

The evolution of war is traced through successive phases shaped by technology, social organization, and strategic culture, culminating in the contemporary information age characterized by hybrid warfare, new domains such as cyber and space, and the integration of state and non-state actors. In this context the article argues that the formulation of principles of war should encompass a broad and integrated set of considerations that go beyond purely military factors. Among the core principles to be included are the desired politico-military end state, the shaping of the security environment, information superiority, synergy, proactivity, a comprehensive approach, the management of war, strategic culture, legitimacy, and the rule of law. These principles highlight the need to align military action with political objectives, legal norms, and broader strategic contexts. At the same time, the text emphasizes continuity between principles of war and existing operational principles. Concepts such as sustainability, resilience, perseverance, and the preservation of morale are identified as equally valid at the level of war, underscoring their enduring relevance across different levels of conflict. Within this conceptual framework, the proposed principles of war and their relationship to operational principles are systematized and presented in a comparative table, illustrating how strategic and operational logics intersect in contemporary warfare.

In conclusion, the study maintains that principles now classified as operational principles originated as principles of war and have evolved from prescriptive guides into analytical foundations for military planning. Despite contextual variation, most principles remain relevant due to enduring features of war, leading to broad convergence across doctrines. At the same time, ongoing adaptation to new technologies and domains necessitates renewed conceptualization and debate on the distinction and reassessment of both principles of war and principles of operations.